

לקט ידיעות

עורכת: שולמית אלמוג*

בתי-משפט ובתי-דין

הוראת שעה להגדלת מספר שופטי בית-המשפט העליון בהתאם לסעיף 25 לחוק בתי-המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984, החליטה הכנסת על-פי הצעת ועדת חוקה, חוק ומשפט, כי מספר השופטים של בית-המשפט העליון יוגדל משנים-עשר לארבעה-עשר מיום 1.8.1993 ועד ליום 31.12.1995. מטרת ההגדלה הזמנית הזאת של מספר השופטים היא להפחית מן העומס הרב, ההולך וגדל, המוטל על בית-המשפט העליון, ולהקטין את עינוי הדין הנגרם בעטיו.

ועדה לבדיקת דרכי הגישה והעיון בתיקים בבית-המשפט שר המשפטים מינה ועדה לבדיקת דרכי הגישה והעיון בתיקים בבית-המשפט. יושב-ראש הוועדה הוא השופט יהושע גרוס, שופט בית-המשפט המחוזי בתל-אביב. הוועדה תבדוק את סוגיית דרכי הגישה והעיון בתיקי בתי-המשפט על-ידי הציבור הרחב בכלל ועל-ידי עיתונאים בפרט, הן במישור העקרוני והן במישור המינהלי מעשי, ותמליץ לפני שר המשפטים על העקרונות והנהלים הנדרשים.

כללי אתיקה שיפוטית, התשנ"ג-1993

בחודש מאי 1993 פורסמו כללי אתיקה שיפוטית. בדברי המבוא שהקדים לכללים השופט מאיר שמגר, נשיא בית-המשפט העליון, מצויין כי כללי האתיקה של השופטים משקפים את התפיסות הערכיות המונחות ביסוד מלאכת השפיטה. חוק-יסוד: השפיטה וחוק בתי-המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984, אינם כוללים הוראות ישירות בעניין התקנתם של כללי אתיקה, אולם יש התייחסות עקיפה לנושא בהוראות הסעיפים 11 ו-13 לחוק-היסוד, ובסימן ה לפרק א של חוק בתי-המשפט, במיוחד בסעיף 18 (א) (1) ו-(2) לחוק. בשנת 1984 מינה הנשיא שמגר ועדה בראשות הנשיא (בדימוס) לנדוי, שתפקידה היה להמליץ על כללי אתיקה לשופטים על-פי העקרונות שבסעיפי החוק שהוזכרו. על

* הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת חיפה.

יסוד דו"ח הוועדה, תגובתו של המשנה לנשיא (בדימוס) חיים כהן והערותיהם של שופטים רבים אחרים הוכן נוסח של כללי האתיקה.
 בין השאר עוסקים הכללים בעקרונות האתיקה השיפוטית, הימנעות מן השימוש במעמד השיפוטי שלא למטרות, עיסוקים נוספים המותרים ואסורים על שופטים, מניעת ניגוד אינטרסים והסדרת הקשר בין שופט לבין אמצעי התקשורת.
 כאמור במבוא, הכללים ישמשו חומר מנחה ומדריך לכל מי שמצטרף למערכת השיפוט ומבקש ללמוד את כלליה.

סדרי העבודה של הוועדה לבחירת שופטים

בהתאם לסעיף 24 (2) לחוק-יסוד: השפיטה, ובתוקף סמכותה לפי סעיף 7 (3) לחוק בתי-המשפט (נוסח משולב), התשמ"ד-1984, קבעה הוועדה לבחירת שופטים כללים מגחים באשר לתכונות העיקריות הנבחנות והנשקלות לגבי מועמד לשפיטה (כללי השפיטה (סדרי העבודה של הוועדה לבחירת שופטים) (תיקון)), התשנ"ד-1993; ק"ת התשנ"ד, 218, להלן התיקון).

התכונות הנבחנות והנשקלות הן אלה: ידע ומיומנות בתחום המשפט כולל בקיאות משפטית, רב-גונית בתחומי המשפט השונים, תפיסה משפטית, יסודיות בהכנת החומר המשפטי; כושר הבעה וניסוח בכתב ובעל-פה; יעילות וכושר ביצוע, לרבות כושר ארגון וניהול, סדר בעבודה, דייקנות, כולל עמידה בלוח זמנים, חריצות, גישה עניינית ותכליתית לעבודה, יעילות והספק בעבודה; סמכותיות וכושר לנהל דיון, כושר החלטה והכרעה, ישוב הדעת, הבחנה בין עיקר לבין ספל, התחשבות בכל הנתונים, והיכולת להגיע להחלטות נכונות; מזג שיפוטי המתבטא, בין היתר, בסבלנות, בסובלנות, בפתוחות ואופי יציב; שקט נפשי, יכולת עמידה בלחצים, יכולת ליצירת קשר עם אנשים; גיבוי משפטי; אינטגרטיבי, יושר אינטלקטואלי, הגינות כלפי הזולת, אמות-מידה מוסריות, עצמאות בחשיבה ואי-תלות; חוכמה ותבונה; תדמית המועמד בעיני הזולת בתחום המקצועי ובחיי היום-יום ומוטיבציה (כלל 11א).

בנוסף קבע התיקון (כלל 13א) תקופת המתנה עד למינוי של שופט. לאחר פירסום שמו של מועמד בו בחרה הוועדה לבחירת שופטים, לא יתבקש קיום המינוי בידי נשיא המדינה לפני שחלפה תקופה של 21 יום מיום הבחירה. סענות כנגד הבחירה ניתן להעלות בפני הוועדה לבחירת שופטים בתקופת ההמתנה. כל עוד לא קויים מינויו של המועמד בידי נשיא המדינה, מוסמכת הוועדה לרוץ מחדש בהחלטתה.

תקנות פישור חדשות

לאחרונה נכנסו לתוקפן תקנות מכוח סעיף 79 לחוק בתי-המשפט (נוסח משולב), התשמ"ד-1984, (תקנות בתי-המשפט (פישור) התשנ"ג-1993; ק"ת התשנ"ג, 1042) המסדירות את מינויים של מפשרים ואת דרכי ניהול הליך הפישור. תפקידו של המפשר הוא לסייע לבעלי הדין להגיע להסדר על-ידי ניהול משא ומתן, ולהעלות הצעות לפתרון. על-פי התקנות יבחרו את המפשר בעלי הדין או בית-המשפט.
 המפשר יהיה רשאי להיפגש עם בעלי הדין, יחד או לחוד. כן רשאי המפשר להפסיק

את הפישור בכל עת, ולבקש את חידוש ההליכים. המפשר יקבע את סדרי הפישור, ככל שלא נקבעו על-פי דין. כמו כן, נתקבלו תקנות בית-הדין לעבודה (פישור) התשנ"ג-1993 (ק"ת התשנ"ג, 1045), המסדירות הליכי פישור בבית-הדין לעבודה. ידיעה בעניין הפישור ראו משפט וממשל א (תשנ"ב-תשנ"ג) 565.

דיני עבודה

הוראות מפלות בהסכמים קיבוציים; כפיפות ארגון עובדים לחובות מהמשפט הציבורי

לאחרונה ניתן בבית-הדין הארצי לעבודה פסק-דין, ובו התייחסות תקדימית ונרחבת לשאלות יסוד אחדות מתחום משפט העבודה הקיבוצי. (דב"ע נב/12-4 ההסתדרות הכללית והאיגוד הארצי לקציני ים - צים בע"מ, ניתן ביום 27.6.1993; טרם פורסם).

המחלוקת שנדונה בפסק-הדין נתעוררה בהקשר לפרשנות הוראה בהסכם העבודה הקיבוצי, שנחתם בין האיגוד הארצי לקציני ים לבין חברת השיט "צים". סעיף 6 לאותו הסכם קבע כך: "תנאי לקבלתו של אדם לתפקיד מפקח הוא חברותו באיגוד קציני הים". חברת "צים" פרסמה מכרז לאיוש תפקיד "מנהל תפעול אזור אירופה", ובין הכישורים שנדרשו מהמועמדים לא נכללה חברות באיגוד קציני הים. איגוד קציני הים פנה לבית-הדין לעבודה בבקשה להפסיק את הליכי המכרז, וזאת על-פי הוראות ההסכם הקיבוצי.

בית-הדין האזורי לעבודה לא קיבל את טענות איגוד קציני הים, ובית-הדין הארצי דחה את הערעור שהגיש האיגוד. בבואו לנתח את הסוגיה שלפניו, מזכיר נשיא בית-הדין הארצי, השופט גולדברג, שכתב את פסק-הדין, את המעמד המיוחד של ההסכמים הקיבוציים, המחייב ריסון ואיפוק בכל הנוגע להתערבות בית-המשפט בתוכנו של ההסכם. עם זאת, ממשיך בית-הדין וקובע, קיימת קבוצת עילות, שבגינן יפסול בית-הדין הוראה בהסכם קיבוצי. בין השאר יפסול בית-הדין הוראה בהסכם קיבוצי, שיש בה משום אפליה בלתי מוצדקת.

במקרה שלפנינו סבר בית-הדין כי ההוראה בהסכם הקיבוצי, שאינה מאפשרת לקבל לתפקיד את מי שאינו חבר בארגון העובדים, היא תוראה הלוקה באפליה פסולה. המחוקק, מבהיר בית-הדין, לא אסר אמנם חר-משמעית על קיומם של "מפעל סגור" או "מפעל מאורגן", אך השיטה המשפטית הנוהגת במדינת ישראל אוסרת אפליה בלתי מוצדקת. במקרה זה, האפליה בין עובד החבר בארגון עובדים לעובד שאינו חבר בארגון עובדים היא אכן בלתי מוצדקת, ועל כן קבע בית-הדין כי "צים" רשאית להמשיך בהליכי המכרז המקוריים, דהיינו - לפתוח את התפקיד גם לפני מי שאינו חבר באיגוד קציני הים. את קביעתו זו מבסס בית-הדין לעבודה על הנמקות נוספות, והן: חופש העיסוק וחובת הייצוג ההוגן המוטלת על ארגון עובדים.

חוק-יסוד: חופש העיסוק מעניק מעמד חוקתי לחופש העיסוק, ואוסר לפגוע בו אלא

משעמים המפורטים בחוק. סעיף 6 להסכם הקיבוצי הגדון אכן פוגע בחופש העיסוק של מי שאינו חבר בארגון עובדים, ועל כן ראה עצמו בית-הדין מחויב לפרש את הסעיף באופן שלא יגביל את חופש העיסוק.

באשר לחובת הייצוג ההוגן – בית-הדין מקבל את הטענה, שעל-פיה יישומו של סעיף 6 בהסכם הקיבוצי אינו עולה בקנה אחד עם חובת הייצוג ההוגן המוטלת על ארגון העובדים כלפי ציבור עובדיו, וקובע בהקשר זה כי יש להכיר בחובה המוטלת על ארגון עובדים לשנות את זכויותיהם וחובותיהם של העובדים שהוא מייצג, להפעיל כוח זה בהגינות, בנאמנות ובתום-לב.

בית-הדין מתייחס לשאלת כפיפותה של ההסתדרות הכללית לחובות מהמשפט הציבורי, וקובע כי הגבולות שקבע בית-המשפט העליון ביחס לכוחם של גופים במשפט הציבורי, יפים אף לענייננו. עקב כך מחייבת ההסתדרות, כמו כל ארגון עובדים שיש בידיו הכוח לשנות את זכויותיהם וחובותיהם של עובדים, "...להפעיל שיקול דעת בהגינות, בסבירות, ללא שקילת שיקולים זרים, מתוך שוויון וללא אפליה".

את החובה הזו, המוטלת, כאמור, על כל ארגון עובדים, מבסס בית-הדין על עקרונות יסוד שהם חלק משיטת המשפט הישראלית.

מכל הטעמים הללו הגיע בית-הדין הארצי למסקנה ש"צים" רשאית להמשיך בהליכי המכרז כמות-שהם, ואין היא חייבת להוסיף תנאי בעניין חובתו של המועמד להשתייך לארגון העובדים. בית-הדין מדגיש בשולי פסק-הדין, כי אין בדברים שנאמרו התייחסות, ולו במרומז, לזכותו של ארגון עובדים לקבוע כי במפעליו שלו יועסקו רק חבריו.

למרות הסתייגות זו, נראה כי יש בפסק-הדין קביעות בעלות חשיבות עקרונית רבה באשר לחובותיו של ארגון עובדים כלפי כלל העובדים, לאו דווקא החברים בו, ובאשר לכפיפותה של ההסתדרות לחובות מהמשפט הציבורי.

תיאגוד בתי-חולים ממשלתיים; הגררת "שביתה" ומאבק מקצועי.

לאחרונה ניתן בבית-הדין הארצי לעבודה פסק-דין, המתייחס לשאלת סמכות המדינה – הפועלת כמעביד – לפעול לתיאגוד בתי-חולים ממשלתיים, ולזכותם של עובדים לנקוט עיצומים כנגד התיאגוד (דב"ע נב/17-4 מדינת ישראל – ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י ואח', ניתן ביום 31.10.1993; טרם פורסם).

בזמנו החליט בית-הדין האזורי לעבודה לדחות את בקשת המדינה לקבל צו מניעה כנגד עיצומים שנקטו עובדי בתי-החולים הממשלתיים במאבקם נגד התיאגוד. בית-הדין האזורי קבע כי יש יסוד לחששות העובדים מתיאגוד, וכי אין מקום לפגוע בחירות השביתה שלהם ובמאבקם נגד תוכניות התיאגוד. בית-הדין הארצי קיבל, על דעת רוב חברי המושב, את הערעור שהגישה המדינה על פסק-דין זה.

השופט אליאסוף, שכתב את דעת הרוב, מתייחס בהרחבה לסוגיות סמכות המעביד לערוך שינויים במפעלו ולסמכות הממשלה כלפי שירות המדינה. באשר לשאלה הראשונה קובע בית-הדין כי יש למעביד זיקה קניינית למפעלו, המוכרת כזכות יסוד, המעביד מוסמך לבחור, בכפוף להוראות החוק את המבנה המשפטי של מפעלו, ויש לו הכוח לשנות מבנה זה בכפוף למגבלות משפטיות, חוקיות או הסכמיות. באשר לסמכות הממשלה קובע

בית-הדין כי בהפעילה את סמכותה למסרת התיאגור, פועלת הממשלה פעולה משולבת במסגרת המשפט הציבורי מצד אחד, ובתוקף מעמד המדינה כמעבדה מצד אחר. לאור ניתוח השאלות הללו קובע השופט, כי עיצומי העובדים אינם בגדר "שביתה" הנערכת במסגרת "מאבק מקצועי".

משפט העבודה הקיבוצי, מבהיר בית-הדין, מגדיר את ה"שביתה" בהקשר של "מאבק מקצועי" הקשור בתנאי העבודה של העובדים, בעיקר בשלב של המשא ומתן לחתימת הסכם קיבוצי חדש. עיצומי העובדים כנגד התיאגור אינם, לדעת בית-הדין, במסגרת "מאבק מקצועי" הקשור בתנאי העבודה של העובדים, מן הטעם שהעובדים ממשיכים להיות עובדי המדינה, ומאבקם, בעיקרו, אינו נוגע לשכר עבודה או לתנאי עבודה, אלא לדרישות לשנות את המבנה הארגוני והבעלות על בתי-החולים הממשלתיים. עקב כך קובע בית-הדין, כי המדינה זכאית לכך שהעובדים יימנעו מנקיטת עיצומים המתייחסים לעצם הקמת התאגידים.

חברות ממשלתיות

תיקון מס' 7 לחוק החברות הממשלתיות

ביום 2.8.1993 קיבלה הכנסת תיקון לחוק החברות הממשלתיות, התשל"ה-1975, שמטרתו להוסיף לחוק פרק חדש הודן בהפרטת חברות ממשלתיות, כדי לאפשר את ההפרטה בדרך יעילה (חוק החברות הממשלתיות (תיקון מס' 7), התשנ"ג-1993; ס"ח התשנ"ג, 162).

כנאמר בדברי ההסבר להצעת החוק (ה"ח התשנ"ג, 187), תהליך ההפרטה שבוצע עד כה העלה כי חוק החברות הממשלתיות במתכונתו הקודמת לא סיפק את האמצעים והסמכויות לביצועה היעיל, ובזמן סביר, של הפרטת תברה ממשלתית. התיקון בא לשנות מצב דברים זה באמצעות הקניית סמכויות לוועדת שרים לענייני הפרטה להחליט, בשם הממשלה, בעניינים הקשורים להפרטה. לשם כך הוקנו לוועדת השרים להפרטה הכלים המשפטיים הנדרשים לביצועה של ההפרטה. התיקון מטיל על רשות החברות הממשלתיות את התפקיד לייעץ לוועדת השרים להפרטה ולטפל בביצוע החלטות ההפרטה.

כנסת

איסור על חברי כנסת לכהן במינויים ממשלתיים

ועדת האתיקה של הכנסת החליטה לאסור על חברי הכנסת לכהן במינויים ממשלתיים או במינויים מטעם שירות המדינה. הוועדה קבעה כי מינויים של חברי כנסת על-ידי הממשלה או על-ידי שר משריה לתפקידים כמו ראשות ועדות ציבוריות יוצר אפשרות של ניגוד אינטרסים, פגיעה בעקרון הפרדת הרשויות, חשש לפגיעה בעצמאותם של חברי הכנסת וסכנה של התערבות שיקולים זרים בתפקידי הביקורת המוטלים על חברי הכנסת.

עוד קבעה הוועדה כי חבר כנסת, הממלא כיום תפקיד לפי מינוי ממשלתי, יצטרך להתפטר עד 31 באוגוסט 1993.

חוק להסדרת פעולתם של שדלנים

ביום 14.7.1993 אישרה הכנסת תיקון לחוק משכן הכנסת ורחבתו, תשכ"ח-1968, (ס"ח התשנ"ג, 120). על-פי התיקון רשאי יושב-ראש הכנסת להסדיר בתקנות, באישור ועדת הכנסת, את פעולתם של שדלנים במשכן הכנסת. "שדלן" הוגדר כ"מי שנוקט, דרך עיסוק, בפעולות לשכנוע חבר הכנסת בענייני חקיקה והחלטות הכנסת".

בדברי ההסבר להצעת החוק (ה"ח התשנ"ג, 146) נאמר כי פעילותם של שדלנים במשכן הכנסת הופכת לתופעה המצדיקה את התייחסות הכנסת להסדרת פעילותם. החוק אינו שולל את פעולתם של השדלנים, אלא קובע שעליה להיות מבוקרת, לבל תגרום לפגיעה בעבודתם של חברי הכנסת, בשיקול דעתם ובפעולות החקיקה. התיקון אינו מסדיר עדיין את מקצוע השדלנות בישראל, אלא עוסק בהסדרת פעולת השדלנים בכנסת בלבד.

פתיחת פרוטוקולים של ועדת חוץ וביטחון לעיון הציבור

ביום 2.10.1993 אישרה ועדת הכנסת שינוי של סעיף 102 ב (ג) לתקנון הכנסת. על-פי התיקון ייפתחו הפרוטוקולים של מליאת ועדת חוץ וביטחון לעיון הציבור לאחר 30 שנה מיום סיום הדיון במליאת הוועדה, ולא אחרי 50 שנה כפי שהיה נהוג עד כה. עם זאת הוחלט, כי החיסיון על דיוני ועדת המשנה של ועדת חוץ וביטחון יימשך גם להבא 50 שנה.

התיקון טען אישור הכנסת.

מתעצות דתיות

המלצות דו"ח ועדה ציבורית לבדיקת תפקוד המועצות הדתיות

ביום 4.8.1993 הוגש לראש הממשלה דו"ח הוועדה הציבורית שמונתה בספטמבר 1992 לצורך בדיקת תפקוד המועצות הדתיות. בראש הוועדה עמד עורך הדין חיים צדוק. דו"ח הוועדה כולל קבוצת המלצות בשלושה תחומים עיקריים: מבנה המועצות הדתיות, כשרות וקבורה. הוועדה ממליצה להקטין את מספר המועצות הדתיות באמצעות מיפוי מחוזות, ביטול המועצות הדתיות הקטנות ואיחודן לאגד מועצות דתיות שיטפל בכמה יישובים. את נושא שירותי הקבורה מציעה הוועדה להסדיר בחוק נפרד, שלפיו יהיה השר לענייני דתות מוסמך לתת זיכיון לחברה קדישא לעסוק בענייני קבורה, ויתקנו תקנות באשר לתשלומים מרביים שניתן לגבות מהציבור עבור שירותי קבורה. על-פי ההצעה, תבוקר כל חברה קדישא על-ידי מבקר המדינה ועל-ידי מבקר פנימי, שיתמנה על-פי חוק הביקורת הפנימית, התשנ"ב-1992.

כמו כן המליצה הוועדה להקים מכללה ארצית למשגיחי כשרות, בפיקוחה של הרבנות הראשית לישראל, אשר תכשיר ותסמיך משגיחי כשרות. המשגיחים יתמנו על-ידי המועצות הדתיות באמצעות מכרזים. כיום רק חלק קטן מאלפי משגיחי הכשרות מועסקים על-ידי המועצות הדתיות, ורובם מקבלים שכר מהמפעלים שבהם הם משמשים כמשגיחים, דבר שהוועדה מצאה בו טעם לפגם. חלק מההמלצות שבדו"ח, אם יתקבל, יחייב שינויי חקיקה.

מכרזים

תקנות חובת המכרזים

ביום 13.5.1993 התקין שר האוצר, בתוקף סמכותו לפי סעיפים 3, 4 ו-7 לחוק חובת המכרזים, התשנ"ב-1992 (להלן, החוק), ובאישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת את תקנות חובת המכרזים, התשנ"ג-1993 (ק"ת התשנ"ג, 826). תחולתן של מקצת התקנות היא מיום תחילת החוק, ושל האחרות במועדים מאוחרים יותר. התקנות דנות בפרטי ההסדרים הקשורים בחובת המכרזים שמטיל החוק, ובפסטר ממנה. תקנות מיוחדות הותקנו בכל הנוגע להתקשרויות חוזיות של מערכת הביטחון (תקנות חובת המכרזים [התקשרויות מערכת הביטחון], התשנ"ג - 1993; ק"ת התשנ"ג, 841).

מפלגות

תיקון לחוק המפלגות

ביום 3.8.1993 אישרה הכנסת תיקון לחוק המפלגות, התשנ"ב-1992 (חוק המפלגות (תיקון מס' 4), התשנ"ג-1993, ס"ח התשנ"ג, 170). התיקון מסדיר את נושא הבחירות המוקדמות (פריימריס) במפלגות. לצורך כך מגדיר התיקון, בין השאר, מי הוא מועמד בבחירות מוקדמות ומה היא תרומה, וקובע הגבלות שונות החלות על תרומות למועמדים. כך לדוגמה, נקבע כי תרומה למועמד לא תעלה על סך של חמשת אלפים שקלים, וכי אין לקבל תרומות בעילום שם. עוד קובע התיקון את שיעור ההוצאה המרבי המותר למועמד בבחירות מוקדמות, ולמועמד המתמודד על תפקיד של ראש ממשלה או יושב-ראש מפלגה. מועמד שיאסוף תרומות מעבר למותר או יקבל תרומות בעילום שם, יחויב להחזיר את הכספים שקיבל מהמדינה. מועמדים או מפלגות שיפעלו בניגוד להוראות התיקון יקנסו.

סדר דין פלילי

הצעה לתיקון חוק סדר הדין הפלילי

ביום 4.8.1993 אישרה הכנסת בקריאה ראשונה הצעת חוק מטעם הממשלה שעניינה תיקונים שונים לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח חדש], התשמ"ב-1982 (הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 16), התשנ"ג-1993, ה"ח התשנ"ג, 274). התיקונים המוצעים הם בעיקרם פרי המלצותיה של הוועדה לסדר הדין הפלילי, בראשותו של שופט בית-המשפט העליון, אליעזר גולדברג, ולאחר מכן בראשותו של שופט בית-המשפט העליון, אליהו מצא.

מטרת התיקונים המוצעים לייעל את ההליכים המשפטיים, כך שיישמר איוון נכון בהליך הפלילי בין הצורך בגילוי האמת ובין שמירה על זכויות הפרט. בין התיקונים העיקריים: הרחבת האפשרויות של מינוי סניגור לנאשם גם להליכים של דיון נוסף ומשפט חוזר וכן לנאשם שהוא חולה נפש, קביעת פרוצדורה ברורה לעיון הסניגור בחומר הראיות, ומתן סמכות לבית-המשפט לבטל אישום בהסכמת התובע והנאשם, ולהתלות הליכים פליליים כאשר לא ניתן לאתר את הנאשם.

ועדה לבדיקת מקרים, שבהם הורשעו נאשמים על-פי הודאתם בלבד

בנובמבר 1993 מינה שר המשפטים ועדת מומחים לבדיקת מקרים, שבהם הורשעו נאשמים על-פי הודאתם בלבד. בראש הוועדה עומד שופט בית-המשפט העליון אליעזר גולדברג.

הוועדה תבחן את המצב המשפטי הנוהג באשר להרשעת נאשמים על סמך הודאתם בלבד, ללא ראיות חיצוניות נוספות, ואת התוספת הנדרשת כ"דבר מה" לצורך הרשעה. עוד נתבקשה הוועדה לשוב ולבחון את העילות בחוק לעריכת משפט חוזר, ולהמליץ אם נדרשים תיקונים בחוק בנושא זה. הוועדה תגיש את המלצותיה ומסקנותיה בתוך שישה חודשים.

צבא, משטרה ושירות הביטחון

תיקון לחוק השיפוט הצבאי

ביום 26.1.1993 קיבלה הכנסת תיקונים לחוק השיפוט הצבאי, תשט"ו-1955 (חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 23), התשנ"ג-1993; ס"ח התשנ"ג, 50). שניים מהתיקונים שנתקבלו נוגעים בשינויים בסמכויות מעצר של קציני שיפוט. על-פי תיקון אחד, אין בסמכותו של קצין שיפוט להאריך פקודת מעצר של חייל נמוך ממנו בדרגה מעבר לשבעה ימים.

לפני התיקון היה קצין-שיפוט מוסמך, בתנאים מסוימים, להאריך את פקודת המעצר לתקופה של עד שמונה ימים נוספים. עוד קובע התיקון הגבלות על סמכותו של קצין שיפוט שהוא שוטר צבאי, להוציא פקודת-מעצר. מקצת השינויים נועדו לבטא יתר

התחשבות בכבוד האדם וחירותו, ולהטיל על בתי-הדין הצבאיים מעורבות רבה יותר בהליך המעצר.

שינוי נוסף עוסק בפרסום דבר על עניין התלוי ועומד בבית-דין צבאי. התיקון מחיל על בתי-הדין את ההוראה, הנוהגת זה מכבר לגבי בתי-משפט אזרחיים, ואוסר לפרסם דבר על עניין תלוי ועומד, אם יש בפרסום כדי להשפיע על מהלך המשפט או על תוצאותיו (סוב-יודיציה). ההוראה נועדה להבטיח קיומו של הליך משפטי תקין בבתי-דין צבאיים, ללא כל השפעה זרה או לחץ חיצוני.

רשויות מקומיות

חוק למימון בחירות ברשויות המקומיות

בשלוש מערכות הבחירות האחרונות לרשויות המקומיות ניתנו כספים מאוצר המדינה על-פי חוקים מיוחדים, שנחקקו כהוראת שעה ערב הבחירות לסייעות ולרשימות שהשתתפו בבחירות. כנאמר בדברי ההסבר להצעת החוק (ה"ח התשנ"ג, 307), ראוי כי ההוראות הקובעות את ההליכים הנוגעים למימון הבחירות יהיו ידועים מראש, ולא יוסדרו בהוראת שעה בכל מערכת בחירות תחת לחצים של זמן. סיבת הדבר היא לאפשר לסייעות ולרשימות, המתכוונות להתמודד בבחירות, לתכנן את פעולותיהן מראש, ולמנוע קיפוחן של סיעות ורשימות שהתמודדו בבחירות שנערכו ברשויות המקומיות שלא במסגרת הבחירות הכלליות. לצורך כך קיבלה הכנסת ביום 21.7.1993 את חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות), התשנ"ג-1993 (ס"ח התשנ"ג, 146).

בסיסו של החוק החדש הוא חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראת שעה), התשמ"ח-1988, אולם כלולים בו כמה שינויים לעומת הוראת השעה. בין העיקריים שבהם: עדכון שיעור יחידת החישוב על-פי המדד, הטלת איסור על סיעות ורשימות לקבל כל תרומה מתאגיד בארץ ובחוץ-לארץ, חיוב הסיעות בניהול מערכת חשבונות לפי הנחיות מבקר המדינה, וחיוב הסיעות שלא ינהלו מעתה חשבונות בהחזר סכום המימון שקיבלו במלואו. בשלוש מערכות הבחירות האחרונות לרשויות המקומיות היה שבתון כללי במשק מכוח סעיפים מיוחדים שנכללו בהוראות השעה. בחוק החדש אין נכללת הוראה בדבר שבתון כזה, ועל כן, מעתה, יום הבחירות לרשויות המקומיות לא יהיה יום שבתון.

קובץ החלטות בדבר מניעת ניגוד עניינים של נבחרי ציבור ברשויות המקומיות לאחרונה פרסמה הוועדה למניעת ניגוד עניינים של נבחרי ציבור ברשויות המקומיות קובץ החלטות. הקמת הוועדה וסדרי פעולתה עוגנו בכללים למניעת ניגוד עניינים של נבחרי ציבור ברשויות המקומיות (להלן, הכללים, י"פ התשמ"ד, 3114). בכללים נקבעו נורמות כלליות, ואף כללים לגבי מצבים ספופסיים של ניגוד עניינים בשלטון המקומי. לאור מורכבות הנושא של ניגוד עניינים, הוקמה ועדה מיעצת שתוכל

לסייע לנבחרי הציבור בדרך של מתן חוות דעת על עניינים מסוימים. חברים בוועדה נציג היועץ המשפטי לממשלה המכהן כיושב-ראש, ראש רשות מקומית, יועץ משפטי של רשות מקומית, מבקר פנימי של רשות מקומית ונציג משרד הפנים. הוועדה נתנה במהלך השנים מספר רב של חוות דעת לגורמים שונים, ועתה פרסמה את תמצית חוות הדעת, שהן בעלות משמעות כללית או עקרונית עבור כלל נבחרי הציבור בשלטון המקומי. כמו כן, פורסמו תמציות של חוות דעת על פניות בנושאים אופייניים לשלטון המקומי או כאלה שבאו באופן תדיר בפני הוועדה, וזאת אף אם אינן בעלות גוון עקרוני. הקובץ כולל גם את פסקי-הדין של בית-המשפט, שניתנו בנושא ניגוד העניינים של נבחרי הציבור בשלטון המקומי.

רשות השידור

המלצות ועדה ציבורית לבדיקת שינוי חוק רשות השידור

ביום 6.9.1992 מינו שרת החינוך והתרבות ושר המשפטים ועדה ציבורית לבדיקת שינויו של חוק רשות השידור, תשכ"ה-1965.

בראש הוועדה עמד מר יצחק לבני. כשנה אחת לאחר שמונתה הגישה הוועדה את הצעותיה, המנוסחות כהצעת חוק מגובשת. הוועדה הגיעה למסקנה כי יש מקום לקיומו של שידור ציבורי במדינת ישראל, וכי רשות השידור היא הגוף החייב להיות מופקד על השידור הציבורי. על רשות השידור, סבורה הוועדה, לעבור תהליך של שינוי מבני ושל התייעלות, ביזור והתאמה למפת שידורים תחרותית, תוך שמירה על ייחודה הציבורי ועל העקרוניות והמסרות של השידור הציבורי. הוועדה ממליצה ליצור הפרדה בין הדרג הפוליטי לרשות, לצמצם את יכולת המדינה לחדר באמצעות הרשות, לבטל את הזיקה בין מועצת הרשות לממשלה, ולשנות את הליכי אישור התקציב וסמכותו של השר הממונה להתקין תקנות.

הוועדה אף התייחסה למעמדם של גופי שידור ציבורי הפועלים מחוץ לרשות, כמו גלי צה"ל והטלוויזיה החינוכית, והגדירה את זיקת הרשות אליהם. עוד ממליצה הוועדה לבטל חוקים אחרים הפוגעים, לדעתה, בתפקודה התקין של הרשות, ובהם חוק הבחירות (ורכי תעמולה), תשי"ט-1959.